

Lieta Nr. C04460913
SKC-193/2018
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
SPRIEDUMS

Rīgā 2018.gada 21.jūnijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:

tiesnese referente Ināra Garda,
tiesnese Ļubova Kušnīre,
tiesnesis Normunds Salenieks

izskatīja rakstveida procesā civillietu sakarā ar atbildētāja [redacted] kasācijas sūdzību par Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 25.maija spriedumu ārvalsts komersanta Danske Bank A/S prasībā pret [redacted] ar trešo personu ERGO Insurance SE Latvijas filiāli, par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Aprakstošā daļa

[1] Dānijā reģistrēts komersants Danske Bank A/S 2013.gada 2.decembrī cēlis tiesā prasību pret [redacted] ar trešo personu ERGO Insurance SE Latvijas filiāli, par zaudējumu atlīdzības piedziņu.

Prasības pieteikumā norādīti šādi apstākļi un pamatojums.

[1.1] Latvijas Republikā reģistrētā AS „Sampo Banka” (pēc reorganizācijas 2008.gada 4.jūlijā pievienota ārvalsts komersantam Danske Bank A/S, kas ir AS „Sampo Banka” tiesību pārņēmējs) un SIA „Ceturta planēta” 2008.gada 14.maijā noslēdza pārjaunojuma līgumu Nr. SB/C31-28/81, ar kuru tika pārjaunoti vairāki līgumi, kas iepriekš noslēgti starp banku kā aizdevēju un SIA „Ceturta planēta”, SIA „Troja Imobilien”, [redacted] un [redacted] kā aizņēmējiem.

Atbilstoši minētā līguma nosacījumiem banka 2008.gada 3.jūnijā izsniedza SIA „Ceturta planēta” aizdevumu 2 059 718,88 CHF (Šveices franku). Tādējādi SIA „Ceturta planēta” radās pienākums atmaksāt saņemto aizdevumu, maksāt procentus par aizdevuma lietošanu, kā arī samaksas nokavējuma gadījumā maksāt attiecīgu līgumsodu.

[1.2] Pārjaunojuma līguma izpildes nodrošināšanai starp banku kā ķīlas ņēmēju un SIA „Ceturta planēta” kā ķīlas devēju noslēgti trīs līgumi:

- 1) 2008.gada 14.maijā – komerčķīlas līgums Nr. SB/C31-28/81/1;
- 2) 2008.gada 14.maijā – ķīlas līgums Nr. SB/C31-28-81/3;
- 3) 2009.gada 7.augustā – ķīlas pārjaunojuma līgums Nr. SB/C31-28/81/9/P.

Ar minētiem līgumiem SIA „Ceturta planēta” iekļāja par labu bankai vairākus nekustamos īpašumus, kā arī visu savu mantu kā lietu kopību, ieskaitot lietu kopības nākamās sastāvdaļas (maksimālā nodrošinājuma summa veidoja 1 160 000 LVL).

[1.3] SIA „Ceturta planēta” pēc 2009.gada 6.oktobra pārtrauca maksājumu veikšanu

prasītājam, tādēļ prasītājs 2009.gada 8.decembrī izmantoja 2008.gada 14.maijā noslēgtajā pārjaunojuma līgumā Nr. SB/C31-28/81 paredzētās tiesības un vienpusēji atkāpās no minētā līguma. Līdz ar to SIA „Ceturta planēta” radās pienākums līdz 2009.gada 28.decembrim atmaksāt parādu prasītājam.

Apzinoties, ka parāda atmaksa līdz 2009.gada 28.decembrim nav iespējama finansiālo grūtību dēļ, SIA „Ceturta planēta” 2009.gada 22.decembrī iesniedza tiesā tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu.

Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2010.gada 12.janvāra lēmumu apstiprināja ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānu un iecēla atbildētāju [redacted] par šā procesa administratoru.

Tā kā ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plāns netika pildīts, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2010.gada 23.februāra lēmumu izbeidza SIA „Ceturta planēta” ārpustiesas tiesiskās aizsardzības procesu, pasludināja minētās sabiedrības maksātnespējas procesu un iecēla atbildētāju [redacted] par sabiedrības maksātnespējas procesa administratoru.

[1.4] Prasītājs 2010.gada 2.martā pieteica atbildētājam nodrošinātā kreditora prasījumu 2 874 158,21 LVL apmērā.

Atbildētājs ar 2010.gada 29.marta lēmumu noraidīja prasītāja kreditora prasījumu.

Izskatījusi prasītāja sūdzību par minēto lēmumu, Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2010.gada 12.maija nepārsūdzamu lēmumu lietā Nr. C27150210 sūdzību noraidījusi, taču, kaut arī acīmredzami pastāvēja strīds par tiesībām, nav noteikusi termiņu prasības celšanai tiesā, lai dotu prasītājam iespēju prasības tiesvedības ietvaros pierādīt nodrošinātā kreditora prasījuma pamatotību.

Neraugoties uz nepilnībām minētajā tiesas lēmumā, prasītājs izmantoja savas likumā noteiktās tiesības un jau 2010.gada 14.jūnijā cēla tiesā prasību pret MSIA „Ceturta planēta”, ar trešo personu MSIA „Troja Immobilien”, par nodrošinātā kreditora prasījuma atzīšanu MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesā un sabiedrības mantas, kas iekļāta par labu prasītājam, nošķiršanu no kopējās sabiedrības mantas.

Ar Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 1.jūnija spriedumu lietā Nr. C04328410 prasība apmierināta daļā par prasītāja atzīšanu par nodrošināto kreditoru ar prasījumu 2 868 170,39 LVL apmērā (tostarp 937 172,30 LVL, kas izriet no pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81).

[1.5] Neraugoties uz iepriekš minētajiem apstākļiem, kas norāda uz nodrošinātā kreditora prasījuma pamatotību, atbildētājs turpināja ignorēt prasītāju kā MSIA „Ceturta planēta” nodrošināto kreditoru, pārsūdzēja minēto spriedumu un, nesagaidot lietas Nr. C04328410 iznākumu, bet, izmantojot 2011.gada 29.jūnijā atcelto prasības nodrošinājumu, 2011.gada 15.augustā pārdeva visus MSIA „Ceturta planēta” piederošos un par labu prasītājam iekļātos nekustamos īpašumus izsolēs. Pirmās instances tiesa apstiprināja attiecīgus izsoles aktus, savukārt apelācijas instances tiesa noraidīja visas prasītāja blakus sūdzības par pirmās instances tiesas lēmumiem. Tāpat atbildētājs atsavināja MSIA „Ceturta planēta” kustamo mantu, kas bija apgrūtināta ar komercķīlu par labu prasītājam.

Atbildētājs neilgi pēc MSIA „Ceturta planēta” mantas atsavināšanas prettiesiski sadalīja visus pārdošanas rezultātā gūtos naudas līdzekļus starp administratora atzītajiem sabiedrības kreditoriem, kuru lokā nepamatoti nebija iekļauts prasītājs kā nodrošinātais kreditors.

MSIA „Ceturta planēta” kreditoru sapulce 2012.gada 24.oktobrī pieņēma lēmumu pabeigt sabiedrības bankrota procedūru, jo sabiedrībai vairs nebija mantas kreditoru prasījumu apmierināšanai.

Ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2012.gada 3.decembra lēmumu izbeigts MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas process.

Savukārt ar likumīgā spēkā stājušos Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātas 2013.gada

23.aprīļa lēmumu izbeigta tiesvedība lietā Nr. C04328410, jo MSIA „Ceturta planeta” un treša persona lietā MSIA „Troja Immobilien” ar Uzņemumu reģistra valsts notāra 2012.gada 5.decembra lēmumiem tika izslēgtas no komercreģistra un likvidētajai MSIA „Ceturta planeta” nebija tiesību pārņēmeja.

Tādējādi atbildētāja prettiesisku darbību rezultātā prasītājam nodarīti ievērojami zaudējumi, jo MSIA „Ceturta planeta” maksātnespējas procesa ietvaros prasītājs vispār neatguva nekādus naudas līdzekļus, kaut arī attiecīgie prasījumi bija nodrošināti pilnā apjomā, t.i., par labu prasītājam bija ieķīlāta visa MSIA „Ceturta planeta” manta. Tā kā kopējie ieņēmumi no parādnieces mantas pārdošanas bija 1 118 362,40 LVL, kas ir lielāka summa par MSIA „Ceturta planeta” parādu, kas izriet no pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81, pieteiktais kreditora prasījums šajā daļā tiku apmierināts pilnībā, ja vien atbildētājs būtu ievērojis likumu. Proti, atbilstoši Maksātnespējas likuma (šeit un turpmāk – 2007.gada 1.novembrī pieņemtais likums redakcijā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2010.gada 31.oktobrim) 99.panta ceturtajai daļai no naudas, kas saņemta, pārdodot ieķīlāto mantu, prasītājam kā nodrošinātajam kreditoram bija tiesības saņemt 921 021,81 LVL (MSIA „Ceturta planeta” parāds 939 128,81 LVL, kas izriet no pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81 – administratora atlīdzība 17 750 LVL – izdevumi par publikācijām laikrakstā „Latvijas Vēstnesis” 357 LVL = 921 021,81 LVL).

Pastāvot šādiem apstākļiem, zaudējumu atlīdzība 921 021,81 LVL (atbilst 1 310 495,97 EUR) piedzenama no atbildētāja kā bijušā MSIA „Ceturta planeta” maksātnespējas procesa administratora, kas pieļāvis virkni prettiesisku darbību, kas aizskar prasītāja kā minētās sabiedrības nodrošinātā kreditora tiesības.

[1.6] Prasība pamatota ar Maksātnespējas likuma 28., 70., 74. un 90.pantu, Civillikuma 1635. un 1775.pantu.

[2] Ar Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2014.gada 28.maija spriedumu prasība noraidīta un no prasītāja par labu atbildētājam piedzīti ar lietas vešanu saistītie izdevumi 10 000 EUR, bet par labu valstij – ar lietas izskatīšanu saistītie izdevumi 31,05 EUR.

[3] Izskatījusi lietu sakarā ar prasītāja apelācijas sūdzību, Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 2016.gada 25.maija spriedumu prasību apmierinājusi: piedzinusi no atbildētāja par labu prasītājam zaudējumu atlīdzību 1 310 495,97 EUR, valsts nodevu 24 618,80 EUR, ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 7,83 EUR un ar lietas vešanu saistītos izdevumus 5972,49 EUR, kopā 1 341 095,09 EUR, bet par labu valstij – ar lietas izskatīšanu saistītos izdevumus 43,45 EUR; atzinusi prasītājam tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt no atbildētāja likumiskos 6% gadā no nesamaksātās pamatparāda summas.

Spriedums pamatots ar šādiem argumentiem.

[3.1] Kā izriet no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81, līdzēji 5.2.-5.3.punktā vienojušies par aizdevuma izsniegšanas kārtību, proti, ka aizdevums (vai tā daļa) ir uzskatāms par izmaksātu ar brīdi, kad tas ieskaitīts SIA „Ceturta planeta” norēķinu kontā Nr. LV14MARA2041000001940. Lietas materiālos esošais minētā bankas norēķinu konta izraksts apliecina, ka banka 2008.gada 3.jūnijā, izpildot savas saistības, pārskaitīja SIA „Ceturta planeta” aizdevumu 2 059 718,88 CHF, kas atbilst pārjaunojuma līgumā norādītajai aizdevuma summai.

Nav strīda, ka SIA „Ceturta planeta” nepildīja saistības, kas bija pamats prasītājam atkāpties no līguma un pieprasīt visa atlikušā aizdevuma pamatsummas, procentu un līgumsoda samaksu. Tomēr SIA „Ceturta planeta”, lai izvairītos no saistību izpildes, panāca tiesiskās aizsardzības procesa uzsākšanu, kam sekoja maksātnespējas procesa pasludināšana.

[3.2] Atbildētājs, būdams MSIA „Ceturta planeta” maksātnespējas procesa administrators, noraidīja prasītāja pieteikto kreditora prasījumu formālu iemeslu dēļ, kas turklāt nav pamatoti šādu

apsvērumu dēļ.

[3.2.1] Atbildētājs bez pietiekošas argumentācijas apšaubīja, ka parādniecei 2008.gada 3.jūnijā pārskaitītie naudas līdzekļi ir tieši 2008.gada 14.maijā noslēgtajā pārjaunojuma līgumā Nr. SB/C31-28/81 pielīgtais aizdevums, jo: 1) bankas norēķinu konta izrakstā kā pamatojums naudas izmaksai norādīts atbildētājam nesaprotams numurs CRED-104710, bet nevis pārjaunojuma līguma numurs; 2) pārskaitītā summa neatbilst pielīgtajai.

AS „Sampo Banka” 2006.gada 6.decembra valdes sēdē apstiprināta instrukcija „Termiņaizdevuma līgumu ievade”, no kuras izriet, ka numurs CRED-104710 ir bankas iekšējais aizņēmēja saistību identifikatora numurs, kas tiek piešķirts automātiski un tiek lietots bankas informācijas sistēmā „Forpost”. Savukārt no auditorkompānijas SIA „Ernst & Young Baltic” 2010.gada 6.jūlija ziņojuma izriet, ka nav novērotas nesakrītības starp līguma lietvedības numuru, kredīta tipu, summu, valūtu, procentu likmi un kredīta aizņēmēja identifikācijas numuru (uzņēmuma reģistrācijas numuru).

Atbildētājs nav atbilstoši Civilprocesa likuma 93.pantam pierādījis savus iebildumus par kāda cita darījuma pastāvēšanu starp SIA „Ceturta planēta” un banku, kas būtu pamats attiecīgās summas pārskaitīšanai pārjaunojuma līgumā norādītajā bankas norēķinu kontā.

[3.2.2] Nav strīda, ka tiesas apstiprinātajā SIA „Ceturta planēta” ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā bija iekļauts arī prasītāja prasījums 899 265,30 LVL jeb 1 279 539,25 EUR apmērā, kas izriet no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81. Tas nozīmē, ka parādniece un pats atbildētājs, jau būdams SIA „Ceturta planēta” ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības procesa administrators, atzina šo nodrošinātā kreditora prasījumu. Nav saprotams, kādu objektīvu apstākļu dēļ atbildētāja attieksme pret prasītāja pieteikto prasījumu pēkšņi mainījās pēc SIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa pasludināšanas.

[3.2.3] Prasītājs Maksātnespējas likuma 70.panta pirmajā daļā noteiktajā termiņā iesniedza atbildētājam kreditora prasījumu, kurā lūdza atzīt prasītāju par nodrošināto kreditoru.

No Rīgas pilsētas zemesgrāmatas nodalījumiem Nr. 16774 601, Nr. 716 2 un Nr. 15899 603, kā arī Ventspils pilsētas zemesgrāmatas nodalījumiem Nr. 1020 701, Nr. 1020 4 un Nr. 2350 13 redzams, ka nekustamajiem īpašumiem Aspazijas bulvārī 30-601, Brīvības bulvārī 30-2 un Brīvības ielā 60-603, Rīgā, kā arī Kuldīgas ielā 6-701, 6-4, un Pils ielā 27-13, Ventspilī, attiecīgos zemesgrāmatas nodalījumos nostiprināta hipotēka par labu prasītājam atbilstoši 2008.gada 14.maijā noslēgtajam ķīlas līgumam Nr. SB/C31-28-81/3 un 2009.gada 7.augustā noslēgtajam ķīlas pārjaunojuma līgumam Nr. SB/C31-28/81/9/P.

Savukārt no komercķīlas reģistrācijas akta Nr. 100132056 redzams, ka no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81 izrietošās SIA „Ceturta planēta” saistības tika nodrošinātas arī ar komercķīlu prasījuma 1 160 000 LVL jeb 1 650 531,30 EUR nodrošināšanai.

Tā kā prasītāja prasījuma tiesības pilnā apjomā bija nodrošinātas gan ar zemesgrāmatā reģistrētām hipotēkām, gan ar komercķīlu, prasītājs atbilstoši Maksātnespējas likuma 6.pantam bija atzīstams par MSIA „Ceturta planēta” nodrošināto kreditoru.

[3.3] Apstākļi, ka prasītāja kreditora prasījums ar atbildētāja 2010.gada 29.marta lēmumu tika noraidīts, bet ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 12.maija lēmumu lietā Nr. C27150210 tika noraidīta prasītāja sūdzība par minēto administratora lēmumu, nevar būt par pamatu prasības noraidīšanai izskatāmajā lietā.

Atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹¹ pantam (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim), izskatot sūdzības par administratora lēmumiem maksātnespējas procesā, tiesai nebija tiesību vērtēt kreditora prasības pamatotību, bet gan tikai administratora lēmuma tiesiskumu.

Nav šaubu, ka atbilstoši Maksātnespējas likuma 74.panta pirmajai daļai, administrators bija tiesīgs neatzīt kreditora prasījumu, par kuru pastāv strīds starp parādnieku un kreditoru.

Tomēr to, ka tiesai jautājums par kreditora prasījuma tiesību esību strīda gadījumā bija jāizskata tieši prasības tiesvedības kārtībā, apstiprina gan Civilprocesa likuma 363.¹¹ panta ceturrtā daļa, gan Maksātnespējas likuma 74.panta piektā un sestā daļa.

Līdz ar to administratoram nav ekskluzīvu tiesību lemt par kreditora prasījuma pamatotību. Atbildētāja rīcība, neievērojot likumu un nesagaidot galīgo nolēmumu lietā Nr. C04328410, bet pārdodot par labu prasītājam ieķīlāto MSIA „Ceturrtā planēta” mantu un sadalot to starp atzītajiem kreditoriem, neatbilst Civillikuma 1.pantā nostiprinātajam labas ticības principam un pārkāpj prasītāja likumā noteiktās kreditora tiesības uz nodrošināto prasījumu apmierinājumu, kas izriet cita starpā no Latvijas Republikas Satversmes 92.panta un Civilprocesa likuma 1.panta.

Turklāt konkrētajā gadījumā prasītājs darīja visu iespējamo, lai risinātu strīdu ar parādnieces maksātnespējas procesa administratoru – iesniedza kreditora prasījuma precizējumus pēc administratora norādīto trūkumu novēršanas, iesniedza sūdzību par administratora lēmumu un iesniedza prasību tiesā, pat neraugoties uz to, ka, noraidot sūdzību par administratora lēmumu, tiesa pretēji Civilprocesa likuma 363.¹¹ panta ceturrtajai daļai nenoteica prasītājam termiņu prasības celšanai vispārējā kārtībā. Tāpat prasītājs vērsās Satversmes tiesā, kura atzinusi, ka pieteikuma iesniedzēja pamattiesības faktiski aizskārušas nevis attiecīgās apstrīdētās tiesību normas pašas par sevi, bet gan šo tiesību normu nepareiza interpretācija un piemērošana MSIA „Ceturrtā planēta” maksātnespējas procesa ietvaros.

[3.4] Atbildētājs atsauca uz vairākiem citiem tiesu nolēmumiem kā pierādījumiem savu iebildumu pamatotībai, kas, viņaprāt, apstiprina administratora lēmumu un rīcības tiesiskumu MSIA „Ceturrtā planēta” maksātnespējas procesā.

Tomēr šāds atbildētāja viedoklis ir kļūdains, jo nevienā no lietām, izņemot lietu Nr. C04328410, netika skatīts jautājums par nodrošinātā kreditora tiesībām MSIA „Ceturrtā planēta” maksātnespējas procesā, kas būtu izšķirts tiesā prasības tiesvedības kārtībā. Attiecīgie nolēmumi citās lietās neatrisina pušu strīdu un neliecina par to, ka prasītāja nodrošinātā kreditora prasījums būtu nelikumīgs vai nepamatots pēc būtības.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 71.panta pirmajai daļai kreditoru prasījumu reģistra kārtošana ietilpst administratora kompetencē. No minētajā likumā ietvertām tiesību normām par kreditoru prasījumu atzīšanu vai neatzīšanu un kreditoru prasījumu reģistra kārtošana izriet, ka atbildētājam bija tiesības izslēgt prasītāju no kreditoru prasījumu reģistra tikai tādā gadījumā, ja tas nebūtu cēlis tiesā attiecīgu prasību.

Tādējādi atbildētājam bija jārespektē zemesgrāmatā ierakstītās hipotēkas un, pirms tika uzsākta parādnieces nekustamā īpašuma atsavināšana, bija jāceļ prasība tiesā par hipotēku dzēšanu, kā to paredz Civillikuma 1380.pants.

[3.5] Ja administrators rīkotos atbilstoši likumam un nepieļautu situāciju, kad nepamatoti netiek atzīts nodrošinātā kreditora prasījums, prasītājs būtu saņēmis saistību dzēšanai naudas līdzekļus, kas tika iegūti no parādnieces ieķīlātās mantas pārdošanas, atskaitot attiecīgus izdevumus atbilstoši Maksātnespējas likuma 99.panta ceturrtajai daļai.

No MSIA „Ceturrtā planēta” 2012.gada 24.oktobra noslēguma kreditoru sapulces protokolam pievienotā pārskata redzams, ka kopējie sabiedrības ieņēmumi maksātnespējas procesā bija 1 118 362,40 LVL jeb 1 591 286,33 EUR. Līdz ar to prasītāja pieteiktais kreditora prasījums 939 128,81 LVL jeb 1 336 259,91 EUR apmērā, kas izriet no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81, tiku apmierināts pilnībā. No minētā prasījuma jāatņem administratora atlīdzība un izsoles izdevumi, kopā 18 107 LVL jeb 25 763,94 EUR, bet starpība 921 021,81 LVL jeb 1 310 495,97 EUR veido zaudējumus, kas nodarīti prasītājam atbildētāja vainas dēļ.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 28.panta pirmajai daļai atbildētājam ir pienākums atlīdzināt prasītājam nodarītos zaudējumus.

[4] Par minēto spriedumu atbildētājs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdzis spriedumu atcelt un nodot lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nav piemērojusi Civillikuma 1635., 1770.-1792.pantu, atrauti no minētajām tiesību normām nepareizi attiecinājusi Maksātnespējas likuma 28.pantu uz lietā nodibinātajiem apstākļiem.

Maksātnespējas likuma 28.pants kā obligātu priekšnoteikumu maksātnespējas procesa administratora atbildībai par parādnieka kreditoram nodarītajiem zaudējumiem paredz administratora vainu. Pārsūdzētā sprieduma motīvu daļā iztrūkst pamatojums, kā tieši izpaudusies administratora vaina. Turklāt apelācijas instances tiesa vispār nav veikusi minētās tiesību normas sasaisti ar Civillikuma 1635., 1770.-1792.pantu, kas regulē zaudējumus un to atlīdzināšanas priekšnoteikumus. Proti, spriedumā nav analizēti visi Civillikumā noteiktie zaudējumu atlīdzības priekšnoteikumi (zaudējumu esība, administratora prettiesiska rīcība, cēloniskais sakars). Ja nepastāv kaut viens no attiecīgajiem priekšnoteikumiem, administratoram neiestājas atbildība saskaņā ar Maksātnespējas likuma 28.pantu.

[4.2] Civillietu tiesas kolēģija pārkāpusi Civilprocesa likuma 190., 192. un 193.pantu, Latvijas Republikas Satversmes 86.pantu, kā arī kļūdaini iztulkojusi Maksātnespējas likuma 70, 73. un 74.pantu.

Pirmkārt, apelācijas instances tiesa pārsniegusi prasījuma robežas un savas kompetences robežas, jo faktiski pārvērtējusi parādnieces maksātnespējas procesu prasītāja labā, neievērojot celtās prasības priekšmetu (zaudējumu atlīdzināšana) un pamatu. Proti, izskatāmajā lietā tiesai nebija nekāda tiesiska pamata vērtēt no jauna maksātnespējas procesa norisi, tajā skaitā pieteiktā nodrošinātā kreditora prasījuma pamatotību, jo to jau likumā noteiktā kārtībā ir izvērtējuši gan pats administrators, gan tiesa un valsts aģentūra „Maksātnespējas administrācija” (turpmāk – Maksātnespējas administrācija), kuras atzinušas administratora rīcību un lēmumus par pamatotiem un likumīgiem. Tomēr Civillietu tiesas kolēģija nemotivēti atstājusi bez ievērības vairākus lietā esošos pierādījumus, tostarp attiecīgus administratora, tiesas un Maksātnespējas administrācijas nolēmumus un citus dokumentus, kas apstiprina administratora darbību likumību un izslēdz administratora vainu, kā arī Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja 2010.gada 13.oktobra vēstuli prasītājam par atteikšanos iesniegt protestu par Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 12.maija lēmumu lietā Nr. C27150210. Turklāt pārsūdzētajā spriedumā vispār nav dots vērtējums apstāklim, ka nedz administratora rīcībā, pieņemot 2010.gada 29.martā lēmumu par kreditora prasījuma noraidīšanu, nedz Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas rīcībā, noraidot 2010.gada 12.maijā prasītāja sūdzību par minēto lēmumu, nebija vairāku dokumentu, piemēram, AS „Sampo Banka” 2006.gada 6.decembra valdes sēdē apstiprinātās instrukcijas „Termiņaizdevuma līgumu ievade” un auditorkompānijas SIA „Ernst & Young Baltic” 2010.gada 6.jūlija ziņojuma, ar ko ir pamatots pārsūdzētais spriedums.

Otrkārt, apelācijas instances tiesa nepareizi konstatējusi, ka parādnieces maksātnespējas procesa ietvaros pastāvēja strīds par tiesībām, jo maksātnespējas process ir specifisks process, kurš atšķiras no vispārējās civilprocesuālās kārtības ar to, ka tajā nekad nav strīda par tiesībām.

Treškārt, tiesa nav ņēmusi vērā ievērojamas atšķirības prasītāja 2010.gada 19.martā un 2010.gada 14.jūnijā sagatavotajos bankas norēķinu konta Nr. LV14MARA2041000001940 izrakstos. Proti, jaunākajā izrakstā papildus jau esošajam identifikatoram CRED-104710 pierakstīts arī 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma numurs – SB/C31-28/81. Turklāt Civillietu tiesas kolēģija ignorējusi Valsts ieņēmumu dienesta viedokli, ka 2010.gada 14.jūnijā sagatavotais izraksts nav uzskatāms par attaisnojuma dokumentu.

Ceturtkārt, apelācijas instances tiesa, atsaukdamās uz Satversmes tiesas viedokli, ignorēja

apstākli, ka Satversmes tiesa 2013.gada 31.oktobrī nav lēmusi par to, ir vai nav atbildējais pieļāvis prettiesisku rīcību MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesā.

Piektkārt, apelācijas instances tiesa nepamatoti atsaukusies uz tiesvedību lietā Nr. C04328410, jo prasītājam labvēlīgais pirmās instances tiesas spriedums tajā nemaz nav stājies likumīgā spēkā, jo tiesvedība civillietā tika izbeigta. Turklāt tiesa atstājusi bez ievēribas apstākli, ka minētās lietas ietvaros 2011.gada 29.jūnijā tika atcelts prasības nodrošinājums – aizliegums administratoram atsavināt parādnieces mantu. Līdz ar to administratoram nebija nekāda pamata vilcināt maksātnespējas procesu un kavēt atzīto kreditoru prasījumu apmierināšanu. Parādnieces mantas atsavināšana atbilst kreditoru kopuma interesēm. Bez tam, ar likumīgā spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2012.gada 26.janvāra lēmumu pēc būtības identiskā lietā Nr. C04335210, kurā MSIA „Ceturta planēta” ir nevis atbildētājas, bet trešās personas statusā, tika izbeigta tiesvedība, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 223.panta 1.punktu, jo prasītāja pieteikto prasījumu izskatīšana nav pakļauta tiesai prasības kārtībā. Ņemot vērā abu lietu līdzību, minētais lēmums lietā Nr. C04335210 faktiski ir attiecināms arī uz lietu Nr. C04328410.

[4.3] Tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1380.pantu un Maksātnespējas likuma 74.pantu.

Pirmkārt, apelācijas instances tiesa atstājusi bez ievēribas apstākli, ka Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa 2010.gada 12.maija lēmumā lietā Nr. C27150210 nav konstatējusi strīdu par tiesībām un nav noteikusi termiņu, kādā sūdzības iesniedzējs var celt prasību tiesā vispārējā kārtībā, kā to paredz Civilprocesa likuma 363.¹¹ panta ceturta daļa. Līdz ar to prasītājam vispār nebija tiesību vērsties tiesā ar prasības pieteikumu par nodrošinātā kreditora atzīšanu MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesā. Saskaņā ar Maksātnespējas likuma 74.panta ceturto daļu administratoram zudis tiesiskais pamats iekļaut prasītāja kreditora prasījumu MSIA „Ceturta planēta” kreditoru prasījumu reģistrā, līdz ar to tas 2010.gada 12.maijā tika izslēgts no šā reģistra.

Otrkārt, tiesa kļūdaini saistījusi kreditora prasījuma atrašanos vai neatrašanos kreditoru prasījumu reģistrā ar parādnieka mantas pārdošanu izsolē, jo parādnieka manta ir pārdodama izsolē Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā neatkarīgi no tā, vai uz to ir vai nav reģistrēta hipotēka vai komercķīla.

Treškārt, apelācijas instances tiesa nepareizi piemērojusi Civillikuma 1380.panta pirmo daļu atrauti no šā panta otrās daļas, kura paredz uz nekustamo īpašumu ierakstīto parādu dzēšanu neatkarīgi no kreditoru piekrišanas, ja nekustamais īpašums, uz kuru ierakstīta hipotēka, ir pārdots izsolē. Līdz ar to nepamatots ir Civillietu tiesas kolēģijas secinājums, ka administratoram bija jāceļ prasība tiesā par hipotēkas dzēšanu.

[5] Paskaidrojumos sakarā ar kasācijas sūdzību prasītājs norādījis, ka tā nav pamatota un ir noraidāma tālāk norādīto apsvērumu dēļ.

[5.1] Kasācijas sūdzības argumenti faktiski vērsti uz pierādījumu izvērtēšanu no jauna, kas neietilpst kasācijas instances tiesas kompetencē un tāpat nemainītu lietas iznākumu.

[5.2] Maksātnespējas administrācijas un maksātnespējas procesu uzraugošās tiesas lēmumiem, pretēji atbildētāja viedoklim, nav prejudiciālā spēka izskatāmajā civillietā par zaudējumu atlīdzināšanu.

[5.3] Tiesa pareizi piemērojusi materiālo tiesību normas un nav pārkāpusi procesuālo tiesību normas. Tāpat apelācijas instances tiesa nav pārkāpusi prasījuma robežas un savas kompetences robežas. Tieši pretēji, tiesa ir izvērtējusi pierādījumus lietā kopumā un to savstarpējā sakarībā, nonākusi pie pareiza secinājuma par nepilnībām tiesību normu piemērošanā MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa ietvaros, strīda pastāvēšanu par tiesībām tajā, kā arī par administratora atbildību par prasītājam nodarītajiem zaudējumiem.

Motīvu daļa

[6] Pārbaudījusi sprieduma likumību attiecībā uz personu, kas to pārsūdzējusi, un argumentiem, kas minēti kasācijas sūdzībā, kā to nosaka Civilprocesa likuma 473.panta pirmā daļa, Augstākā tiesa atzīst, ka pārsūdzētais spriedums atstājams negrozīts.

[7] Konkrētās lietas ietvaros problēmjautājums saistīts ar maksātnespējas procesa administratora civiltiesisko atbildību par viņa profesionālās darbības vai bezdarbības rezultātā nodarītajiem zaudējumiem kreditoram.

[7.1] Prasība celta par zaudējumu atlīdzināšanu un pamatota ar to, ka atbildētājs, būdams prasītāja parādnieces MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa administrators, nodarīja prasītājam zaudējumus 921 021,81 LVL jeb 1 310 495,97 EUR apmērā, jo: 1) 2010.gada 29.martā nepamatoti noraidīja pieteikto nodrošinātā kreditora prasījumu; 2) pārsūdzēja prasītājam labvēlīgu Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 1.jūnija spriedumu lietā Nr. C04328410 apelācijas kārtībā ar mērķi – nepieļaut tā stāšanos likumīgā spēkā, lai prāvas laikā varētu pārdot visu parādnieka mantu; 3) nepamatoti pārdeva par labu prasītājam ieķīlāto MSIA „Ceturta planēta” mantu; 4) sadalīja no mantas pārdošanas iegūtos līdzekļus starp atzītajiem MSIA „Ceturta planēta” kreditoriem, ignorējot prāvu lietā Nr. C04328410, kurā bija jāizšķir strīds par prasītāja tiesībām tikt atzītam par nodrošināto kreditoru MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesā; 5) nepamatoti sasauca MSIA „Ceturta planēta” noslēguma kreditoru sapulci, uz kuras lēmuma pamata iesniedza tiesā pieteikumu par maksātnespējas procesa izbeigšanu. Minēto administratora prettiesisko darbību rezultātā MSIA „Ceturta planēta” tika likvidēta un izslēgta no komercreģistra, tādējādi radot šķēršļus prasītājam dabūt jebkādu prasījuma apmierinājumu no ieķīlātās mantas pārdošanas rezultātā iegūtajiem naudas līdzekļiem. Līdz ar to atbildētājam ir pienākums atlīdzināt prasītājam nodarītos zaudējumus 921 021,81 LVL jeb 1 310 495,97 EUR, t.i., neatgūto parādu, kas izriet no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81.

Iebildumus pret prasību atbildētājs saistījis ar to, ka: 1) prasība faktiski ir vērsta uz MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa administratora pieņemto lēmumu un rīcības tiesiskuma pārskatīšanu, kam nav objektīva pamata. Atbildētāja lēmumu un rīcības tiesiskumu apliecina gan vairāki dažādu instanču tiesu likumīgā spēkā stājušies nolēmumi, gan Maksātnespējas administrācijas lēmumi; 2) Augstākās tiesas Civillietu departamenta priekšsēdētāja 2010.gada 13.oktobra vēstule prasītājam par atteikšanos iesniegt protestu par Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 12.maija lēmumu lietā Nr. C27150210, uz kura apstrīdēšanu arī ir vērsta prasība, apliecina to, ka MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa ietvaros vienīgi administrators, bet nevis tiesas kompetencē, bija lemt par pieteiktā kreditora prasījuma pamatotību.

[7.2] Maksātnespējas procesu regulē 2010.gada 26.jūlijā pieņemtais Maksātnespējas likums, kura pārejas noteikumu 5.punkts noteic, ka maksātnespējas procesos, kuri uzsākti laika posmā no 2008.gada 1.janvāra līdz 2010.gada 31.oktobrim, tiek piemērotas minētajā laika posmā spēkā esošā Maksātnespējas likuma normas un uz tā pamata izdotie normatīvie akti.

Rīgas pilsētas Centra rajona tiesa ar 2010.gada 23.februāra lēmumu izbeidza tiesiskās aizsardzības procesu un pasludināja SIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesu, par maksātnespējas iestāšanās dienu nosakot 2010.gada 8.februāri (*lietas l.sēj. 119.lp.*). Tādējādi izskatāmajā lietā piemērojams 2007.gada 1.novembrī pieņemtais Maksātnespējas likums.

Minētā likuma 28.panta pirmā daļa noteic, ka administrators atbild par zaudējumiem, kas viņa vainas dēļ nodarīti valstij, maksātnespējas subjektam, kreditoriem vai citām personām.

Zaudējumu definīcija, lakoniski paredzot, ka ar zaudējumu jāsaprot katrs mantiski novērtējams pametums, dota Civillikuma 1770.pantā.

Tiesību doktrīnā, atklājot minētās tiesību normas saturu, atzīts, ka mūsdienu valodā ar jēdzienu „zaudējums” jāsaprot jebkādu mantas samazinājumu, zudumu vai bojājumu, kā arī peļņas

atrāvumu, papildu izdevumus vai citas mantiski novērtējamas tiesību aizskāruma sekas (*sk. Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Autoru kolektīvs prof. K. Torgāna vispārīgā zinātniskā redakcijā. Rīga: Mans Īpašums, 2000, 267.lpp.*). Līdz ar to jebkurš civiltiesiskā pārkāpuma rezultātā radies mantiski novērtējams zudums ir uzskatāms par zaudējumu Civillikuma 1770.panta izpratnē.

Atbilstoši Civillikuma 1779.pantam katram ir pienākums atlīdzināt zaudējumus, ko viņš ar savu darbību vai bezdarbību nodarījis.

Kā atzīts tiesību doktrīnā un to apstiprinājusi judikatūra, zaudējumu atlīdzības pienākums iestājas tad, kad vienlaikus pastāv šādi priekšnoteikumi jeb atlīdzības pamati: 1) tiesību aizskārēja neattaisnojama darbība, kas attiecīgos gadījumos ietver arī novērtējumu no vairojamības viedokļa; 2) zaudējumu esība; 3) cēloniskais sakars starp zaudējumiem un neatļauto darbību (*sk. K. Torgāns. Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 209.lpp., kā arī, piemēram, Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2008.gada 2.aprīļa spriedumu lietā Nr. SKC-143/2008 (C29369004); 2011.gada 23.marta sprieduma lietā Nr. SKC-111/2011 (C32289303) 12.1.punktu; 2011.gada 7.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-289/2011 (C06067006) 19.punktu; Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr. SKC-297/2017 ([ECLI:LV:AT:2017:1214.C29639610.1.S](#)) 6.7.punktu; 2018.gada 31.maija sprieduma lietā Nr. SKC-231/2018 ([ECLI:LV:AT:2018:0531.C15133815.1.S](#)) 10.2.punktu).*

Augstākā tiesa nepiekrīt kasācijas sūdzības iesniedzēja pārmetumiem, ka, apmierinādama prasību, apelācijas instances tiesa nav konstatējusi visus zaudējumu atlīdzībai nepieciešamos priekšnoteikumus, tostarp administratora vairojamu rīcību, jo piemērojusi tikai speciālo tiesību normu – Maksātnespējas likuma 28.pantu atrauti no vispārējām Civillikuma normām, kas regulē zaudējumus un to atlīdzību. Lai gan apelācijas instances tiesa apstrīdētajā spriedumā nav atsaukusies uz zaudējumus un to atlīdzību reglamentējošām vispārējām tiesību normām (Civillikuma 1770.-1779.pants), sprieduma motīvu daļas argumentācija liecina par minēto normu tiesisko sastāvu veidojošu apstākļu konstatēšanu, t.i., šo tiesību normu kopsakarā ar Maksātnespējas likuma 28.panta pirmo daļu attiecināšanu uz lietā noskaidrotajiem apstākļiem.

[7.3] Atbilstoši Maksātnespējas likuma 8.panta pirmajai daļai maksātnespējas procesa administrators ir fiziskā persona, kura saskaņā ar šo likumu ir ieguvusi maksātnespējas procesa administratora sertifikātu un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Administratora primārais pienākums maksātnespējas procesā ir nodrošināt efektīvu un likumīgu maksātnespējas procesa norisi un mērķu sasniegšanu (Maksātnespējas likuma 26.panta otrā daļa). Tādējādi administratoram ir būtiska loma maksātnespējas procesā, turklāt viņam jābūt objektīvam (Maksātnespējas likuma 20.pants).

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 1.pantam maksātnespējas procesa mērķis ir veicināt finansiālās grūtībās nonākuša parādnieka maksātnespējas atjaunošanu, sekmēt saistību izpildi, iespējami lielākā apmērā apmierinot kreditoru prasījumus, t.i., aizsargāt kreditoru kopuma intereses. Šā likuma 5.pants noteic, ka maksātnespējas process ir tiesiska rakstura pasākumu kopums, lai cita starpā aizsargātu kreditoru kopuma intereses, piemērojot bankrota procedūru. Savukārt saskaņā ar likuma 130.pantu bankrots ir maksātnespējas procesa stāvokļa risinājums, kas izpaužas kā finansiālo, tiesisko un organizatorisko pasākumu kopums, kura mērķis ir pēc iespējas pilnīgāk apmierināt kreditoru prasījumus un likvidēt parādnieku. No minētā secināms, ka maksātnespējas procesa, tostarp bankrota procedūras mērķis ir aizsargāt kreditoru intereses un apmierināt to prasījumus pret parādnieku pēc iespējas pilnīgāk.

Lai īstenotu maksātnespējas procesa mērķus, administratoram ir jāveic viss konkrētajā situācijā iespējama, rīkojoties ne vien kā krietnam un rūpīgam saimniekam, bet arī jāpieņem saimnieciski izdevīgākie lēmumi. Tas nozīmē, ka administratoram paredzētas plašas pilnvaras, tostarp pilnvaras pārņemt parādnieka mantu un rīkoties ar to, pieņemot lēmumus, kas ietekmē

kreditoru intereses, kā arī kļūt par maksātnespējīgā komersanta vienīgo likumīgo pārstāvi, kam gluži kā komersanta pārvaldes institūcijai ir jāvērtē, kuru no procesa mērķiem sasniegt ir reālāk un kādas darbības ir efektīvākas, lai šo mērķi sasniegtu.

Viens no būtiskākajiem administratora pienākumiem pēc maksātnespējas procesa pasludināšanas ir kreditoru prasījumu pieņemšana, reģistra kārtošana, pārbaude, kā arī tiesiski pamatota lēmuma pieņemšana par kreditora prasījuma atzīšanu, neatzīšanu vai daļēju atzīšanu. No Maksātnespējas likuma skaidri izriet, ka kreditoru lokam jābūt noskaidrotam līdz bankrota procedūras pabeigšanai, lai kreditoru sapulcē būtu pārstāvētas visu to personu intereses, kurām ir prasījumi pret parādnieku. Tas nozīmē, ka tikai administrators izlemj jautājumus par bankrota procedūras pasākumu izpildi un noslēguma kreditoru sapulces sasaukšanu, ievērojot visu kreditoru intereses un konkrētā maksātnespējas procesa apstākļus.

[7.4] Kā liecina pārsūdzētā sprieduma argumentācija, apelācijas instances tiesa, balstoties uz MSIA „Ceturta planēta” maksātnespējas procesa norises apstākļu vispusīgu un objektīvu pārbaudi loģiskā saistībā ar atbildētāja kā administratora faktisko darbību analīzi kopsakarā ar prasītāja izvirzīto pozīciju un atbildētāja pret prasību izvirzīto iebildumu, pušu iesniegto pierādījumu izvērtējumu to kopumā, nonākusi pie atzinuma, ka administratora lēmums par prasītāja pieteiktā nodrošinātā kreditora prasījuma noraidīšanu un neiekļaušanu kreditoru reģistrā nav bijis tiesiski pamatots. Pirmkārt, prasītājs pierādīja un tas apstiprinās ar MSIA „Ceturta planēta” bankas norēķinu konta Nr. LV14MARA2041000001940 izrakstu, ka parādniece 2008.gada 3.jūnijā saņēma no bankas aizdevumu 2 059 718,88 CHF, kas atbilst 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līgumam Nr. SB/C31-28/81 norādītajai aizdevuma summai. Otrkārt, ar Rīgas pilsētas Centra rajona tiesas 2010.gada 12.janvāra lēmumu apstiprinātajā SIA „Ceturta planēta” ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā bija iekļauts arī prasītāja nodrošinātais prasījums 899 265,30 LVL jeb 1 279 539,25 EUR apmērā, kas tieši izriet no 2008.gada 14.maijā noslēgtā pārjaunojuma līguma Nr. SB/C31-28/81. Tas savukārt apliecina, ka parādniece un arī atbildētājs, kurš sākotnēji bija SIA „Ceturta planēta” ārpusstiesas tiesiskās aizsardzības procesa administrators, atzina šo prasījumu par pamatotu un iekļāva to tiesiskās aizsardzības procesa pasākumu plānā. Treškārt, prasītāja prasījuma tiesības pilnā apjomā bija nodrošinātas gan ar zemesgrāmatā nostiprinātām hipotēkām, gan ar komercreģistrā ierakstītu komercķīlu. Kā izriet no ierakstiem publiskos reģistros, nekustamajiem īpašumiem Aspazijas bulvārī 30-601, Brīvības bulvārī 30-2 un Brīvības ielā 60-603, Rīgā, kā arī Kuldīgas ielā 6-701, 6-4, un Pils ielā 27-13, Ventspilī, attiecīgos zemesgrāmatas nodalījumos bija nostiprināta hipotēka par labu prasītājam atbilstoši 2008.gada 14.maijā noslēgtajam ķīlas līgumam Nr. SB/C31-28-81/3 un 2009.gada 7.augustā noslēgtajam ķīlas pārjaunojuma līgumam Nr. SB/C31-28/81/9/P, un komercķīla atbilstoši komercķīlas reģistrācijas aktam Nr. 100132056 prasījuma 1 160 000 LVL jeb 1 650 531,30 EUR nodrošināšanai. Tādējādi atbilstoši publiskās ticamības principam prasītājs bija ieguvis lietu tiesību – hipotēku un komercķīlu. Ceturtkārt, iepriekš minētie fakti kopsakarā ar pirmās instances tiesas taisīto prasītājam labvēlīgo spriedumu civillietā Nr. C04328410 (tika atzīts par parādnieces nodrošināto kreditoru), kuru administrators pārsūdzēja apelācijas kārtībā, apliecina, ka arī galīgajā tiesas spriedumā prasītājs varēja tikt atzīts (ar augstu ticamības pakāpi) par MSIA „Ceturta planēta” nodrošināto kreditoru, sekojoši vēl būtu iespējamas izmaiņas kreditoru kopumā un tiesības prasītājam gūt apmierinājumu no līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot tam par labu ieķīlātos īpašumus un komercķīlu.

Pretēji kasācijas sūdzībā apgalvotajam, Augstākā tiesa uzskata, ka šādu apelācijas instances tiesas secinājumu apšaubīšanai nav pamata, jo tie atbilst nodibinātajiem apstākļiem un pierādījumiem lietā.

Kļūdains ir kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklis, ka šī procesa ietvaros tiesa nevarēja skatīt jautājumu par administratora neatzītā prasītāja pieteiktā kreditora prasījuma tiesisko pamatotību, jo tiesa sevišķā tiesāšanās kārtībā sūdzību par šo lēmumu bija noraidījusi un arī

Maksātnespējas administrācija viņa rīcības prettiesiskumu netika konstatējusi.

Pirmkārt, tiesa sevišķā tiesāšanās kārtībā, izskatot sūdzību par administratora lēmumu, nevērtē kreditora prasījuma pamatotību, bet pārbauda lēmuma atbilstību normatīvo aktu prasībām. Turklāt Maksātnespējas likuma 74.panta pirmā daļa tieši paredz, ka, ja pastāv strīds par tiesībām, administrators kreditora prasījumu neatzīst.

Otrkārt, Maksātnespējas administrācija 2010.gada 10.jūnija lēmumā arī pēc būtības administratora rīcību nevērtēja, vien atsaucās uz minēto likuma normu.

Treškārt, lai aizstāvētu savas aizskartās tiesības, prasītājs 2010.gada 14.jūnijā bija spiests celt prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā, un pirmās instances tiesa (*Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2011.gada 1.jūnija spriedums, lietas 2.sēj.19.-28.lp.*) taisīja prasītājam labvēlīgu spriedumu, kuru administrators pārsūdzēja apelācijas kārtībā.

Apelācijas instances tiesa konstatējusi un lietā par to nav strīda, ka tieši prāvas laikā, kamēr vēl nebija pieņemts galīgais nolēmums lietā Nr. C04328410, administrators pārdeva visu parādnieces mantu, tostarp arī par labu prasītājam ieķīlāto, un iegūtos naudas līdzekļus, arī tos, uz kuriem ar augstu ticamības pakāpi pretendēja prasītājs kā nodrošinātais kreditors (turklāt tā prasījums bija būtisks un kā nodrošinātajam kreditoram būtu tiesības prioritāri saņemt sava prasījuma apmierinājumu), administrators sadalīja citiem atzītajiem nenodrošinātajiem kreditoriem, sasauca noslēguma kreditoru sapulci un ierosināja lemt par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu. Rezultātā uz minētās lietas izskatīšanas brīdi apelācijas instances tiesā maksātnespējīgā parādniece jau bija izslēgta no komercreģistra, un līdz ar to tiesvedība lietā izbeigta sakarā ar atbildētāja likvidāciju. Tādējādi konkrētajā maksātnespējas procesā prasītājs, kuram par labu zemesgrāmatā bija nostiprinātas hipotēkas un komercreģistrā arī komercķīla, nesaņēma nekādu apmierinājumu.

Pastāvot šādiem apstākļiem, apelācijas instances tiesa nav pārkāpusi savu kompetenci, bet šajā lietā celto prasību izskatījusi uz tajā norādītā pamata (prasītājam radušies zaudējumi kā nodrošinātajam kreditoram), t.i., pārbaudījusi, vai patiešām prasītājam bija nodrošinātā kreditora statuss, kas tam garantēja gūt prasījuma apmierinājumu no ieķīlātās mantas.

Nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka kreditors, kura prasījumu administrators neatzīst, un tiesa, izskatot sūdzību par administratora lēmumu, nekonstatē strīdu par tiesībām un atbilstoši Civilprocesa likuma 363.¹¹ pantam nenosaka termiņu prasības celšanai, nedrīkst celt prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc savas iniciatīvas. Augstākā tiesa pievienojas Satversmes tiesas 2013.gada 7.oktobrī pieņemtajam lēmumā izteiktajai atziņai, ka nevienai personai nav aizliegts savu interešu aizsardzībai vērsties tiesā ar prasību pret parādnieku pēc savas iniciatīvas, ja tiesa, izskatot maksātnespējas procesa lietu, strīdu par tiesībām nav konstatējusi. Šādu personas rīcību nevar uzskatīt par maksātnespējas procesu kavējošu, jo tiesiskuma un personas civilo interešu aizsardzības principiem šādā gadījumā ir prioritāte pār speciālajiem maksātnespējas procesa principiem, īpaši konkrētajā situācijā, kad kreditora prasījums nodrošināts ar publiskā reģistrā reģistrētām ķīlām un prasījuma apmērs ir tik būtisks (*sk. Satversmes tiesas 2013.gada 7.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-25-01 „Par 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likuma 138.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 105.pantam”, kas tika ierosināta pēc prasītāja konstitucionālās sūdzības, 19.punktu*).

[7.5] Kasācijas sūdzības arguments, ka jāpierāda administratora vainojama rīcība kā viens no zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumiem, ir pareizs. Vienlaikus nevar piekrist kasācijas sūdzības iesniedzēja viedoklim, ka viņa kā administratora vainojama rīcība nav pierādīta.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 1., 5. un 130.pantam gan visa maksātnespējas procesa, gan bankrota procedūras mērķis ir aizsargāt kreditoru intereses un apmierināt to prasījumus pret parādnieku pēc iespējas pilnīgāk.

Kā atzinusi Satversmes tiesa, kuras secinājumiem Augstākā tiesa pievienojas, maksātnespējas

procesa ātrums nevar būt pašmērķis, un tā dēļ nedrīkst tikt pieļauti būtiski personas tiesību aizskārumi. Tāpat nevar runāt par maksātnespējas procesa efektivitāti tad, ja citu kreditoru prasījumi tiek apmierināti, kamēr netiek ņemtas vērā tāda kreditora intereses, kura prasījums nodrošināts ar hipotēku vai komercķīlu, kas atzīstamas par vienu no drošākajiem aizdevuma nodrošinājuma veidiem. Īpaši šādā gadījumā iespējamam kreditoram vajadzētu būt vismaz iespējai sagaidīt galīgo tiesas nolēmumu, kurā noteikts, vai prasījums ir atzīstams. Turklāt šajā gadījumā nav nozīmes tam, ka iespējamais kreditors ir kredītiestāde (*sk. Satversmes tiesas 2013.gada 7.oktobra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-25-01 „Par 2007.gada 1.novembra Maksātnespējas likuma 138.panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. un 105.pantam” 19.punktu*).

Neapšaubāmi administratoram ir tiesības pārsūdzēt tiesas spriedumu, ar kuru persona atzīta par parādnieka kreditoru, taču viņam jāņem vērā, ka arī galīgajā spriedumā varētu tikt atzīts iespējamā kreditora prasījums pret parādnieku un tādējādi vēl iespējamās izmaiņas kreditoru kopumā. Šādā situācijā administrators var virzīt maksātnespējas procesu, nodrošinot to, ka netiek aizskartas iespējamā kreditora intereses, proti, tā, lai iespējamā kreditora prasījumu varētu apmierināt gadījumā, ja viņš ar galīgo tiesas spriedumu tiktu atzīts par nodrošināto kreditoru. Tas neliedz segt atzīto kreditoru prasījumus no līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot to parādnieka mantu, ar kuru nav nodrošināts iespējamā kreditora prasījums un par kuru nav strīda. Savukārt atzīto kreditoru prasījumu apmierināšana no līdzekļiem, kas iegūti, atsavinot iespējamam kreditoram par labu ieķīlātos īpašumus, kā arī noslēguma kreditoru sapulces sasaukšana pirms galīgā tiesas nolēmuma spēkā stāšanās ir pretēja civilprocesa, maksātnespējas procesa un bankrota procedūras mērķiem (*sk. turpat*).

No minētā secināms, ka tieši administratoram ir pienākums izvērtēt, kurām interesēm maksātnespējas procesā dodama prioritāte, un nepieciešamības gadījumā rīkoties tādējādi, lai bankrota procedūra netiktu pabeigta un maksātnespējīgais komersants netiktu likvidēts, pirms stājies spēkā galīgais tās tiesas nolēmums, kurā tiek skatīts maksātnespējīgā komersanta un tā iespējamā nodrošinātā kreditora strīds par tiesībām.

Kā jau tika norādīts iepriekš, apelācijas instances tiesa konstatējusi un tas apstiprinās ar lietā esošiem pierādījumiem, ka atbildētājs kā administrators (pats pārsūdzēja viņam nelabvēlīgo pirmās instances tiesas spriedumu) prāvas laikā ne tikai pārdeva visu parādnieka mantu, bet arī sadalīja visus iegūtos naudas līdzekļus, tostarp no atsavinātās mantas, kas bija ieķīlāta par labu prasītājam, citiem atzītajiem kreditoriem, lai potenciālajam nodrošinātajam kreditoram, kura prasījuma summa ir būtiska, nekas nepaliktu, un vēl sasauca noslēguma kreditoru sapulci pirms tam, kad stājās spēkā galīgais tiesas spriedums attiecībā uz prasītāju un maksātnespējīgā komersanta strīdu par tiesībām. Sekojoši noslēguma kreditoru sapulcē tika pieņemts lēmums par bankrota procedūras pabeigšanu un maksātnespējas procesa izbeigšanu, kas bija pamats parādnieces izslēgšanai no komercreģistra. Nav šaubu un tas ir tikai loģiski, ka administratora atzītie kreditori (nenodrošinātie) bija ieinteresēti ātrākā naudas sadalīšanā un bankrota procedūras pabeigšanā, jo pretējā gadījumā, ja nāktos izdarīt izmaiņas kreditoru kopumā un tajā ieķīlāt prasītāju kā nodrošināto kreditoru, tad lielāko daļu no iegūtajiem naudas līdzekļiem saņemtu prasītājs. Nav šaubu, ka atbildētājs kā administrators labi apzinājās šo situāciju un skaidri zināja, ka, izslēdzot parādnieku no komercreģistra, turpmākais tiesvedības process apelācijas instances tiesā kļūs neiespējams sakarā ar parādnieces likvidāciju. Tieši šādas atbildētāja kā administratora apzinātas darbības neatbilst labas ticības principam, kas ir viens no maksātnespējas pamatprincipiem un attiecināms uz visiem maksātnespējas procesiem, kā arī kreditoru vienlīdzības un tiesību saglabāšanas principiem. Tādējādi, pastāvot iepriekš minētajiem apstākļiem, ir pierādīta atbildētāja vainojama rīcība prasītāja pamattiesību – gūt apmierinājumu no ieķīlātās mantas parādnieka maksātnespējas procesā, aizskārumā, kā rezultātā prasītājam tika nodarīti zaudējumi, turklāt būtiskā apmērā.

Nepelna ievēriību kasācijas sūdzības iesniedzēja argumenti, kas attiecas uz parādnieces noslēguma kreditoru sapulces saistošo spēku attiecībā uz administratoru, jo atbilstoši Maksātnespējas likuma 83.pantam noslēguma kreditoru sapulci sasauca tieši administrators, kas tādējādi ir atbildīgs par šādas rīcības negatīvām sekām.

[7.6] No Latvijas Republikas Satversmes 1.pantā ietvertā taisnīguma principa izriet, ka tiesas spriešanas uzdevums ir atrast patiesu un taisnīgu lietas risinājumu, citiem vārdiem sakot, tiesas darba rezultātam bez šaubām ir jābūt „taisnīgam spriedumam” (sk. *Satversmes tiesas 2003.gada 4.februāra spriedumu lietā Nr. 2002-06-01*). Šāda atziņa nostiprināta arī judikatūrā (sk., piemēram, *Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015.gada 17.septembra sprieduma lietā Nr. SKC-127/2015 (C33374512) 8.punktu un 2014.gada 25.februāra sprieduma lietā Nr. SKC-111/2014 (C15168810) 11.punktu; Augstākās tiesas Senāta 2013.gada 10.maija sprieduma lietā Nr. SKC-218/2013 (C33112108) 8.punktu*).

Apelācijas instances tiesa šo pienākumu ir izpildījusi, jo, balstoties uz vispusīgu, pilnīgu un objektīvu faktisko apstākļu pārbaudi saistībā ar prasītāja uzturēto pozīciju un atbildētāja pret prasību izvirzīto iebildumu, pušu iesniegto pierādījumu izvērtējumu to kopumā, pareizi konstatējusi zaudējumu atlīdzībai nepieciešamo priekšnoteikumu esamību, tostarp atbildētāja kā maksātnespējas procesa administratora vainojamu rīcību, kad iestājas civiltiesiskā atbildība par nodarītajiem zaudējumiem kreditoram, un prasību apmierinājusi, kas konkrētajā situācijā ir taisnīgs lietas risinājums.

[7.7] Apkopojot iepriekš izklāstītos argumentus, secināms, ka atbildētāja kasācijas sūdzības apmierināšanai nav pamata, tādēļ apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, neapsverot pārējos kasācijas sūdzības argumentus, kas vērsti uz pierādījumu izvērtēšanu no jauna.

Lietas apstākļu konstatācija un pierādījumu izvērtēšana no jauna saskaņā ar Civilprocesa likuma 450.panta trešo daļu nav kasācijas instances tiesas uzdevums. Nevar būt pamats pārsūdzētā sprieduma atcelšanai atbildētāja argumenti, kuros faktiski apstrīdēts apelācijas instances tiesas veiktais pierādījumu novērtējums. Kasācijas sūdzības iesniedzēja subjektīvs redzējums par lietā nodibinātajiem faktiem un to nozīmību strīda pareizā izšķiršanā, kas atšķiras no spriedumā dotā šo pašu apstākļu novērtējuma, nerada pamatu tiesas secinājumu apšaubīšanai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Civilprocesa likuma 474.panta 1.punktu, Augstākā tiesa

nosprieda:

Latgales apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2016.gada 25.maija spriedumu atstāt negrozītu, bet [redacted] kasācijas sūdzību noraidīt.

Spriedums nav pārsūdzams.

Tiesnese

I.Garda

Tiesnese

I.Kušnīre

Tiesnesis

N.Salienieks